GÖNCZ MŰVEK

KIÁLLÍTÁS

A FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁRBAN

GÖNCZ MŰVEK
KIÁLLÍTÁS GÖNCZ ÁRPÁD MŰVEIRŐL
ÉS MŰFORDÍTÁSAIRÓL
A FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁRBAN
2011. FEBRUÁR 5. – MÁRCIUS 15.
Helyszín: Központi Könyvtár, Arany terem

GÖNCZ MŰVEK
GALACTICA
GALACTICA
Kati és az álomevő
A torony

CAPOTE

GÖNCZ MŰVEK

GÖNCZ
GÖNCZ MŰVEK

Göncz Árpád prózája és drámái

MERLEG
GONCZ ÁRPÁD
HAT DRÁMÁJA
Körkép 8
JELENKOR
HULLÓ
LEVELEK
VERE

Árpád Göncz
Tras las rejas y otros escritos
ÁRPÁD GÖNCZ
HOMECOMING
AND OTHER STORIES
GÖNCZ ÁRPÁD
Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ
Árpád Göncz
PULANG

Bibó
emlékkönyv
II.
1956
KELET-
EURÓPA

HUNGARY
IN THE HEART
OF EUROPE
HOMMAGE A
FEJTŐ FERENC

Göncz Árpád
gyaluforgács
PESTI SZALON KÖNYVKIADÓ
„Író vagyok s fordító – mindenekelőtt angol nyelvű művek fordítója. De szívesen írok könyvekről. Hogy ezt én miért nem nevezem kritikának? Talán azért, mert csak olyan könyvről írok, amelyet szeretek, amelyet fontosnak érzek, amelyről személyes mondanivalóm van."
Göncz Árpád: Gyaluforgács.
Bp., Pesti Szalon Könyvkiadó, 1991. 5. old.
Wole Soyinka
A lékeveszettség évadja
MOST–PUNTE–HÍD
A TISZATÁJ KELET-EURÓPA SZEMLÉJÉNÉL
GÖNCZ ÁRPÁD

IRODALOMISMERET
4
MOZGÓ VILÁG
2002/4
HONISMERET
1999/5
MENEDÉK
Gincz Árpád a zenéről
A múló idő ellen
Pier Paolo Pasolini: Canterbury mesék

Magyar Médeia
BILANZ
BILANZ
MEDEEA
MACHIAVEL
COLOMBIA

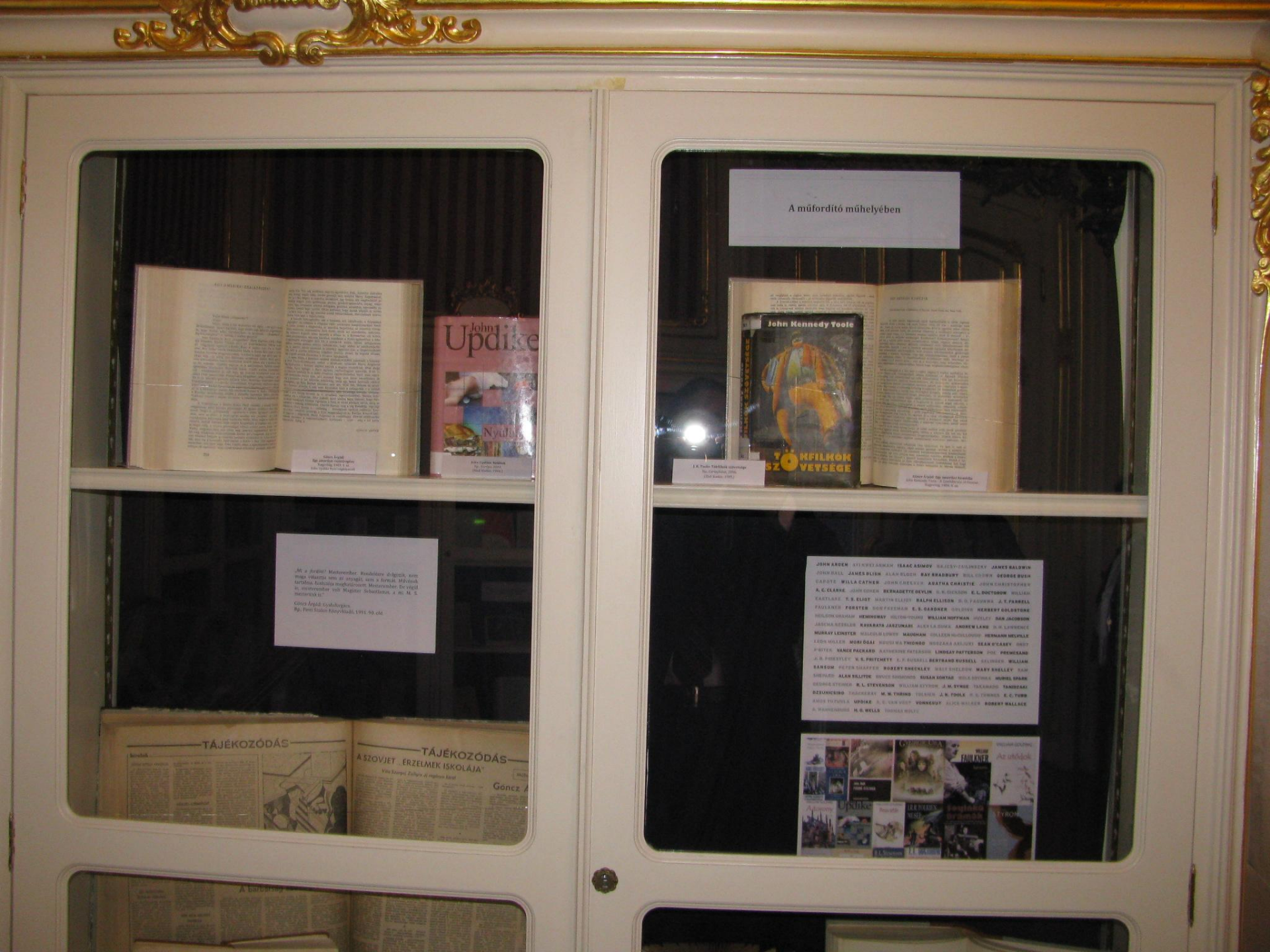
John Updike
Nyúlfa
TÁJÉKOZÓDÁS
TÁJÉKOZÓDÁS
A SZOVJET „ÉRZELMEK ISKOLÁJA"
Góncz Á
A műfordító műhelyében
John Kennedy Toole
TÖKFILKÓK SZÖVETSÉGE
JOHN ARDEN ISAAC ASIMOV JANES BALDWIN
JOHN BALL JAMES BLISH ALAN BLOCK RAY BRADBURY BILL BROWN GEORGE BUSH
CARDYE WILLA CATHER AGATHA CHRISTIE JOHN CHRISTOPHER
A. C. CLARKE JOHN COHEN BERNADETTE DEVLIN E. L. DOCTOROW WILLIAM
CASTLAKE T. S. ELIOT MARTIN ELLIOT RALPH ELLISON D. D. FARMER J. T. FARRELL
FAULKNER FORSTER DONFREEMAN E. S. GARDNER GOLDING HERBERT GOLDSTONE
NELSON GRAHAM HEMINGWAY HILTON-YOUNG WILLIAM HOFFMAN HOXLEY DAN JACOBSON
JASCHA KESSLER KAVABATA JAKZUMARI ALEX LA GUMA ANDREW LANG D. H. LAWRENCE
MURRAY LEINSTER MALCOLM LOWRY MAUGHAM COLLEEN McCULLOUGH HERMANN MELVILLE
LEON MILLER MORI ÓGAI NGUGI WA THIONGO NGUZARA AKIJURI SEAN O'CASEY ORDT
PORTER VANCE PACKARD KATHERINE PATERSON LINDSAY PATTERSON POE PREMCHAND
J. B. PRIESTLEY V. S. PRITCHETT E. P. RUSSELL BERTRAND RUSSELL SALINGER WILLIAM
SANKUM PETER SHAFFER ROBERT SHECKLEY WALT SHELDON MARY SHELLEY SAM
SHEPLEY ALAN SILLITOE RUGUI SAMGONTO SUSAN SONTAG MILE SPUNKA MURIEL SPARK
GEORGE STEVENS R. L. STEVENSON WILLIAM STYRON J. M. SYNGE TAKAMADO TANIZAKI
DZUNICHIRO THACKERAY M. M. THRING TOLKIEN J. R. TOOLE R. S. TOMKES E. C. TURB
ANNA TUTUOLA UPDIKE A. E. VAN VOGT VONNEGUT ALICE WALKER ROBERT WALLACE
J. WAMBAUGH H. G. WELLS THOMAS WOLFE
Az utódok
FAULKNER
Updike
TYRON

A barbárság szociográfiája
Hudey Alajos: Élő szöveg
E.L. DOCTOROW
VILÁGKIÁLLÍTÁS
A VILÁGKIÁLLÍTÁSON

EDGAR ALLAN POE
VÁLOGATOTT MŰVEI
Edgar Allan Poe válogatott művei
Bp., Európa, 1981.
Három elbeszélés Gönca Á. fordításában
Edgar Allan Poe
összes művei
Edgar Allan Poe összes művei
Szeged, Szukits, 2000.
Három elbeszélés Gönca Á. fordításában
Herman Melville
Billy Budd
Hermann Melville:
Billy Budd és más elbeszélések
Bp., Scolar, 2008.
WILLIAM FAULKNER
Sartoris
WILLIAM FAULKNER
A hang és a tébolyt
WILLIAM FAULKNER
WILLIAM FAULKNER
Példabeszéd
EURÓPA

TRUMAN CAPOTE
Az éjszaka fája
ELBESZÉLÉSEK
EUROPA
Üvegkisasszony arcképe
MODERN AMERIKAI ELBESZÉLÉSEK
WILLIAM STYRON
NAT TURNER VALLOMÁSAI
WILLIAM STYRON
Feküdj le sötétben
THOMAS WOLFE
AZ IDŐRŐL ÉS A FOLYÓRÓL
WILLIAM EASTLAKE
A MŰVÉSZ ARCKÉPE HUSZONHAT LÓVAL
MODERN KÖNYVTÁR

Göncz Árpád műfordításai
Amerikai irodalom

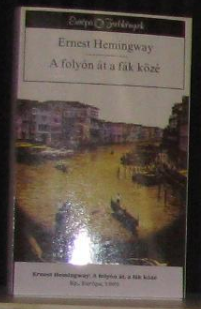

Ernest Hemingway: A folyón át, a fák közé
Bp., Európa, 1969

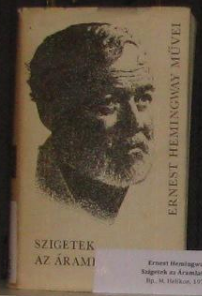

Ernest Hemingway:
Szigetek az Áramlatban
Bp., M. Helikon, 1973.

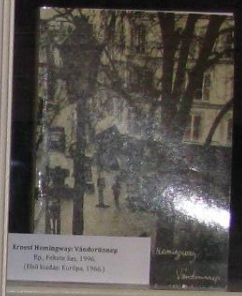

Ernest Hemingway: Vándorünnep
Bp., Fekete Sas, 1996.
(Első kiadás: Európa, 1966.)

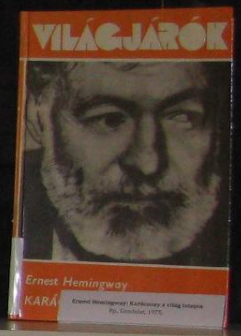

Ernest Hemingway: Kalóriaszív a világ tetején
Bp., Gondolat, 1978.

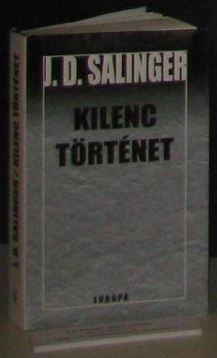

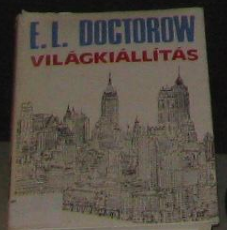

E. L. Doctorow: Világkiállítás
Bp., Európa 1988.

E. L. Doctorow: Ragtime
Bp., Árkádia, 1983.
(Első kiadás: Európa, 1979.)

E. L. Doctorow: Ragtime
Bp., General Press, 2002.

John Cheever: A Falconer
Bp., Európa, 1986.

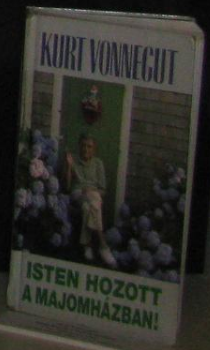

JOHN UPDIKE
Gyere hozzám feleségül
NYÚLKETREC
JOHN UPDI
Az eastwicki
boszorkányok
JOHN UPDIKE
Galambtollak
EUROPA
JOHN UPDIKE
ÍGY LÁTJA
ROGER
J. Updike
Szegénykirály
A farm
CK
NEM
FÉLÜNK
A
SÖTÉTSÉGTŐL
MILLER
O'NEILL
HELLMAN
ALBEE
BALDWIN
WILLIAMS
WILDER
Portyázás
Harlemben
elbeszélések
Sam Shepard
Az elásott
gyermek
II
MODERN
KÖNYVTÁR
FELTŐREKVÉS
REKLÁM
SZEXUALITÁS
AMERIKÁBAN
SUSAN SONTAG
A PUSZTULÁS
KÉPEI
MODERN KÖNYVTÁR
T.S. ELIOT
KÁOSZ
A
RENDBEN

Interjú
Göncz Árpáddal
1985 - 1990
„Ha kellek, itt vagyok."
A névtelen magyar
GÖNCZ ÁRPÁD
Huis Doorn
GERŐ ANDRÁS

Göncz Árpád műfordításai
Brit próza és dráma

THACKERAY
PENDENNIS TÖRTÉNETE
A Világirodalom Remekei

William Makepeace Thackeray
PENDENNIS TÖRTÉNETE I

ROBERT LOUIS STEVENSON
ÖNGYILKOSOK KLUBJA

FRANKENSTEIN
MARY SHELLEY

Mary Shelley
Frankenstein

A GYŰRŰ SZÖVETSÉGE
J.R.R. TOLKIEN
A GYŰRŰK URA I.
EUROPA

A KÉT TORONY
J.R.R. TOLKIEN
A GYŰRŰK URA II.
EUROPA

A KIRÁLY VISSZATÉR
J.R.R. TOLKIEN
A GYŰRŰK URA III.
EUROPA

J.R.R. Tolkien
A GYŰRŰK URA
A GYŰRŰ SZÖVETSÉGE

J.R.R. Tolkien
A GYŰRŰK URA
A KÉT TORONY

J.R.R. Tolkien
A GYŰRŰK URA
A KIRÁLY VISSZATÉR

WILLIAM GOLDING
A torony
WILLIAM GOLDING
A TORONY
A PIRAMIS
EURÓPA - ZSEBKÖNYVEK
WILLIAM GOLDING
A piramis
EURÓPA
Europa Zsebkönyvek
William Golding
A torony
WILLIAM GOLDING
A LEGYEK URA
A PIRAMIS
A Világirodalom Remekei
WILLIAM GOLDING
Beavatás
EURÓPA
WILLIAM GOLDING
AZ UTODOK
WILLIAM GOLDING
Ripacs Martin
EURÓPA
William Golding
Ripacs Martin
OK

Göncz Árpád műfordításai
Afrikai szerzők művei

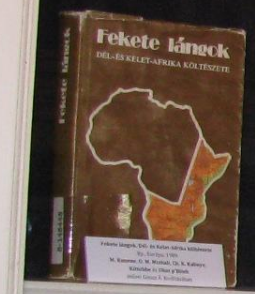

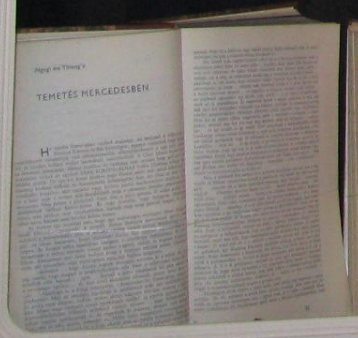

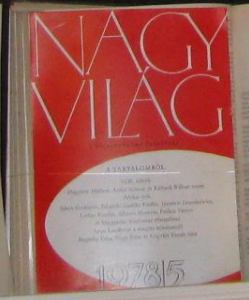

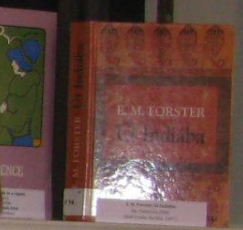

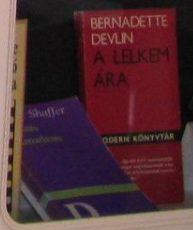

TEHETÉS MERCEDESBEN
NAGY VILÁG
VADÁSZBECSÜLET
BERNADETTE DEVLIN
Malcolm Lowry
Vulkán alatt
Kriterion
Göncz Árpád műfordításai
Ázsiai elbeszélők
KAVABATA JASZUNARI
A TÓ
MODERN KÖNYVTÁR
MORI ÓGAI
Az ördöglátó
TANIDZAKI DZSUNICSIRÓ
EGY HIBBANT VENEMBER NAPLOJA
MODERN KÖNYVTÁR
JOHN ARDEN
Dramák
J.M. Synge
SEAN O'CASEY
dramák
AMERIKAI HERKENTYŰ
Prémcsand
Nirmalá
Elbeszélések
Európa
COLLEEN McCULLOUGH
TÖVIS MADARAK
EURÓPA

Göncz Árpád műfordításai
Bűnügyi történetek, detektívregények

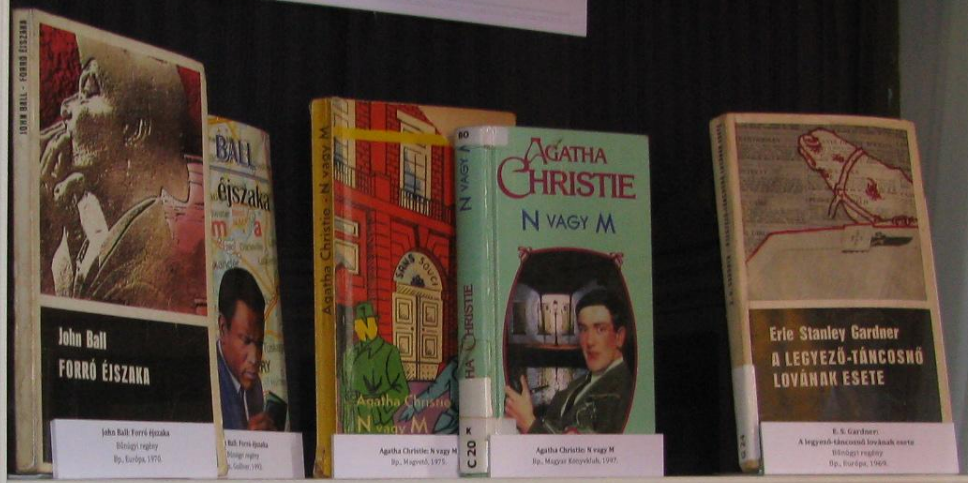

Göncz Árpád műfordításai
Sci-fi, fantasztikus irodalom

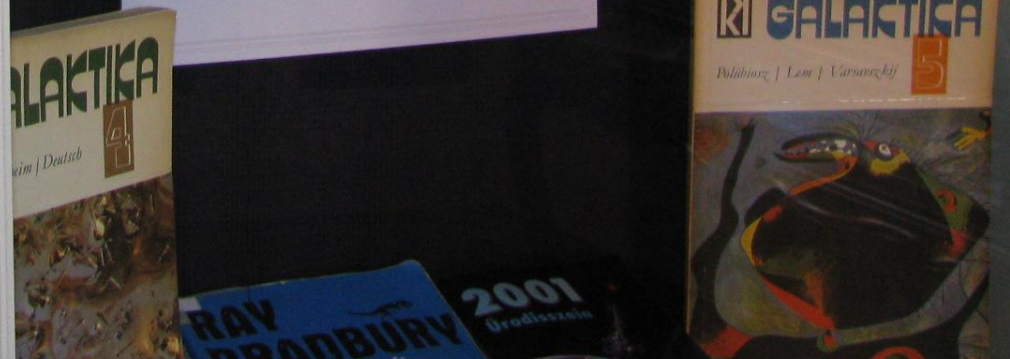

GALAKTIKA
Huxley | Wiener | Russel
ULPIUS-HÁZ
A SCI-FI SOROZAT
GALAKTIKA
21
Krupkat | Rasch | Van
Göncz Árpád műfordításai
Gyermekkönyvek
ANDREW LANG
Maflázia
YEHUDI MENUHIN
ÉS CHRISTOPHER HOPE
A KIRÁLY, A MACSKA
ÉS A HEGEDŰ
THE KING, THE CAT
AND THE FIDDLE
Kati és az álomevő
J. R. R.
TOLKIEN
A hangy
Gilly Hopkins

MERLEG
GONCZ ÁRPÁD
HAT DRÁMÁJA
HULLÓ
LEVELEK
VÉRE

az ellenkezőjében: szokhatunk a beszédfordulatban, melyek szülői már a szolgálatig ideién sem fogadták el a rejtőlés törvényét, és vagy visszatérnek a kisdefecbe, a mélyi pótlásokhoz, állandó foglalkozva, megpagoge arcuak alakmái, vagy az egy beszélnek, mintha szabadok lennének. Mintha a szabad sáp megtérésnek-megtérhetőnek magát a szabadságot is.

A TÖRZSI TESTFESTÉS VERBALIZÁCIÓJA

A szemantikus erőszak törvényének megfelelően a beszédhiányosságoknak újra és újra meg kell szerezniük mivelhiányzóinak szabályait, amelyek és folyamatosan korrigálniuk kell azokat az igyekezetüket mivelhez; mivelhez. Minthogy a magyar kultúra egyedi szempontok szerint vizsgálva a mozaikszerűnek, töredezettnek, mozaikosnak megítélésének, hogy a [illegible] a gyűjtés szétszórtan hatnak, illetve hogy a társadalmi vagy kulturális csoportok is megalkotják a magok külön mivelhiányzóinak szabályait.

Ekkor azonban a mivelt többe nem a gondolatok szerepének, az esemek meghatározásának, a politikai nézetkülönbségek artikulációinak és a művészi kifejezésnek az eszköze. Sőt nem a törzsi identitásnak. Elég arra figyelni, hogy a megszokott szivepper mond vagy steppet, sunset vagy szunnyt, mert aki szunnyt mond az Alföldszín gondol, és Mórra, és a rétes szívszaszkára, és ha az egyik oldal szétvallt felszínbe, akkor már csak oda kell képzelni vele szembe a másikat, az ellenség arcvonalát. Az ellenség odaát van, aki odaát van, az ellenség, és aki nincs idézőjel, az odaát van. És persze az életünkre tör, hiszen másképtörésben nem odaátról irányozná szívünkre lőhatatlan fegyverre szálkeresztjét, hanem itt lenne közöttünk. Barátságban, szeretetben. Newton évekre elment volna jóhiszkutyának, ha ilyen ellentmondásmentes világmodellt tud felállítani.

HEPIEND NINCS? DE VAN!

Akkor hát a helyzet reménytelen? Korántsem. Ugyanis előbb-utóbb eltűnt munkát a fene előtt a világból. Gyerekeink kőnőli néhány lábbi lejkülönl figura még megpróbál demonstrálni apaus vagy komanos színekben, de nagyon-nagyon kevesen lesznek képesek arra – amire nekünk odabent a cellában barnoni sok idővel volt –, hogy ennek a tökeletesen hasznontalan mivelnek a megtanulására szenteljék az életüket. Most még képzelhetik magukról heve adrenalinkirálásztás kíséretében, hogy ebben vagy abban az oldalhoz tartoznak. De nem lesz mindjuk arra, hogy igazán mélyen belefjék magukat a dologba. Fel kell építeniük az életüket. Más-más utakat kell a napon. „Munszij nekik szabadnc."

Néhány válogatott barnosságra rácsodálkoznak majd. Olyanokra, hogy Az idő vasfogu elnepál feletünk", hogy Az ifjú kritikus az én emlékünkből szívott szivet alakítja át mercgőggá", vagy hogy „A temetősszolgálat másfontan igazgatnak. Onnan, ahová a madár is kelyen fá" Ez szegényeknek fogalmuk sem lesz arról, hogy mun rohingnek.

BODOR BÉLA

A tragédiát egy hajszál választja el a komédiától

Beszélgetés Göncz Árpáddal

„Az emberélet útjának felén egy nagy sötétlő erdőbe jutottam." Dante szavait idézte 60 csaknem évvel ezelőtt az első találkozásunkkor Göncz Árpád. Ebbe az egyelőre sötétbe sűrűlette élete egyre-egyre inkább. Szereti a szikár fogalmazást. Évtizedeken át gyakorolt foglalkozása, a műfordítás tanította erre, s a körülmények is rászorítottak erre. A kényszerűségek. A nyolcvanas években még nem beszélhetett nyíltan arról, hogy az 1956-os forradalomban való részvételéért kapott életfogytiglant, és ült le-belőle majd hat és fél évet. Akkor rébuszokban kellett fogalmazni, a közönségnek meg a rejtjelekből olvasni.

Pár esztendővel később irótól és műfordítóból emelkedett közjogi méltóságra. Irói műveinek ütődöklése is arra az évtizedre esett, amikor ő volt Magyarország első köztársasági elnöke. Drámái, kötetei harminckét nyelven jelentek meg. De nem mentek az írói és rovásza a politikai pályafutár? Nem vett-e el időt további művek megalkotásától a közéleti szereplése? Vagy éppen fordítva: ismert s kedvelt politikai személyisége miatt fedezték fel írókent? Esetleg most fog kötejesedni pályája, a Sarusok című regénnyel éppen megindult életműsorozata vezeti be egy készülő emlékirat megelőlentetését?

Jelenlegi „rezidenciáján" nincs olyan lakóhelyiség, amelyben ne könyvekkel volna „tapétázva" a fal. Az emeletre érkezve ugyanúgy helyezkedik el a munkaszoba, mint a hajdani Bécsi úti lakhelyen. A helység egyik felében a saját írásai, fordításai sorakoznak, a másik oldalon a kézikönyvtár, politikai jellegű kiadványok, szótárak, lexikonok, amelyekre naponta szüksége lehet. Az író Göncz Árpád harminckét nyelven megjelent művei is szép példányszámot tesznek ki. Akad indonéz, chanti, vietnami fordítás, de olyan kiadás is, amelynek címlapján meg a szerző sem tudja megállapítani, melyik sorban szerepel a neve és melyiken a mű címe. Néhol dupla sorok, görgőkön guruló a polcrendszer. Rejtélyt számatolnánk, hogy valami titok lappang amott hátul, de csak a praktikus helykihasználást szolgálja az ötletes szerkezet. Ott „lakul" a próza, a vers, a dráma, a népköz, a történelem.

*

– A Béla király úti köztársasági elnöki rezidenciáról kétszázötven láda könyvet érkeztünk ide – meséli Göncz Árpád. – Hetekig dolgozott rajta egy arra felkért könyvtáros, míg az emeleti négy szobában, s lent egy folyosón a művek tematikája szerint csoportosította a sok ezer kötetes anyagot. A nem mindennap forgatott helytörténeti kiadványok és idegen nyelvű művek felkerültek a padlásra, egy részük eleve dobozban maradt. Már nem volt hova elhelyezni, meg kellett erősíteni a padlástér szerkezetét, mert a most beszerelt vasgerendák nélkül nem bírta volna el a terhelést. Amolyan esetleges, „gereblyével" összehordott állomány ez, nem tudatos gyűjtés eredménye. De éppen ettől olyan jellegű, mint amilyenek hajdanán a főúri könyvtárak voltak. Együtt-tartását fontosnak vélem. Meg is kérdeztem már az Országgyűlési Könyvtárat, hogy halálom után vajon hajlandók-e átvenni és egészként kezelni ezt a könyvanyagot. Hiszek az igenjükben. Örülnék, ha nem aprózódnék szét ez az egyedülálló, a korra, a munkámra annyira jellemző, országjárásomat esetleg a nemzeti könyvtárból is hiányzó helytörténeti kiadványokkal vagy szerzői kiadásokkal, külföldi utjaimat képes albumokkal, diszes kötetekkel tükröző könyvanyag.

Jól sejtem, hogy ez a gyűjtemény az ifjú Göncz Árpád könyvelt nem foglalja magában?

Első könyvtáram sorsa akkor dőlt el, amikor vagyonelkobzásra ítéltek. Az értékmentésre maradt egy nap alatt barátok adták egymásnak a kilincset. Innen-onnan összeszedett brosúrákkal, tucatnyi párttörténettel töltötték fel a polcokat, az én könyveimet pedig elvitték megőrzésre. Nyugodtabb időkig. Csodálkozott is a vérgrehajtó, hogy milyen „pártszerű" az elkobzott könyvanyag. Az már a barátaim jó ízlését dicséri, hogy első könyvtáram jó része sohasem került vissza hozzám.

Mondhatjuk vajon, hogy az 1956-os forradalom lökést adott önnek ahhoz, hogy író legyen?

Ez fura dolog. Visszatekintve úgy lá-

Mátrahází Zsuzsa:
A tragédiát egy hajszál választja el a komédiától
Beszélgetés Göncz Árpáddal
Kritika, 2004. 6. sz.

Az írostratégiája

POMOGÁTS BÉLA

Göncz Árpád egy 1989-es nyilatkozatában a kiváló amerikai íróval, William Styronnal történt találkozásáról beszélt: „Amikor megismerkedtem William Styronnal – olvasom –, elmondtam neki, hogy egyik írásom, a *Sarusok*, csak úgy jelenhetett meg, hogy a kiadó igazgatója mindenképpen ragaszkodott egy mondat kihúzásához. Ez a regény kulcsmondata volt. »Több igazság közül mindig az üldözött igazság az igazabb.« Styron erre azt mondta: »Istenem, de jó magunknak! Hogy az államhatalom képes egyetlen mondat ellen harcolni! Én bezzeg mondhatok, írhatok akármit, a kutya se figyel oda.«

Ennek az alkalmi visszaemlékezésnek alighanem kulcsszerepe van Göncz Árpád írói munkásságának értelmezésében. Valóban, ahogy az amerikai író némi irigykeséssel kommentálta, Göncz Árpádnak, miként az egész magyar, mi több, az egész közép- és kelet-európai irodalomnak voltak olyan mondatai, amelyek az irodalom fölé emelkedtek, minthogy valamely történelmi korszak végső tapasztalatát öntötték szavakba. Styron, gondolom, azt is tudta, hogy ezeknek a mondatoknak mindig hiteles életrajzi fedezete és már előre megfizetett súlyos ára volt: üldöztetés, börtön, elhallgattatás és később, már nyugalmasabb időkben is: kiszolgáltatottság a politikai cenzúra önkénye előtt.

Göncz Árpád fiatalon alapozta meg legfontosabb mondatainak hitelességét, az írói munkát és szerepvállalást az ő esetében a sok évtizedes köznapi tevékenység és a történelmi szerepvállalás előzte meg. Nem feladatom most életútjának fontosabb eseményeire emlékeztetni, csupán arra utalok, hogy ötvenkét éves volt, mire első önálló szépirodalmi munkája az olvasó elé került, ráadásul ennek a művének, az imént említett *Sarusok* című kisregénynek öt esztendeig kellett a Magvető kiadó igazgatójának a készenléti raktárában várakoznia.

Az író maga mondotta: „Jó esetben is csak az alsó két T között helyezkedtem el, úgy hogy a lábam mindig átlógott a Tiltásba" (A mai fiatalok kedvéért elmondom, hogy az Aczél György nevéhez fűződő kulturális, valójában cenzurális politika hármas rendszerét alkotta a három T: a támogatott, a tűrt és a tiltott művek minősítése, ez szabta meg a kiadói politikát!). De hadd folytassam az imént kezdett idézetet: „A meg nem jelent mű, az meg nem jelent mű. Akkor is, ha politikai, akkor is, ha gazdasági okokból nem jelent meg." Göncz Árpád sokat meg, és amelyet ezért a zsarnokság tűrhetetlennek ítélt.

A többszörösen késleltetett írói, különösen drámairói indulást (mert hiszen a színház nézői elé még nehezebb volt eljutni, mint az olvasók elé), nos, ezt a késleltetett írói indulást részben az ellensúlyozta, hogy Göncz Árpád mint angol–amerikai szépprózai művek fordítója már 1965-től kezdve jelen volt a hazai olvasók tudatában, ekkor jelent meg fordításában William Golding *A torony* című regénye. Göncz, akárcsak Kossuth Lajos, a börtönben tanult meg angolul, már ott fordítói munkára fogták be, egy alkalommal megemlékezett arról, hogy a többi között egy grafológiai szakkönyvet kellett az államhatalom [illegible] után, miközben talajvédelmi munkavezetőként dolgozott, szakfordításokat készített, végül a Golding-regény sikere után szabadúszó műfordítóként tartotta el népes családját, egészen a rendszerváltozás időszakáig.

Egy kisebb könyvtárra való angol és amerikai regényt és elbeszélést ültetett át magyarra, közöttük Faulkner, Updike, Lowry és Styron műveit, továbbá Tolkien világhírű munkáját, A gyűrűk urát. Emlékezetem szerint ezzel a tolmácsolásával aratta legnagyobb fordítói sikerét. A műfordító személyét ugyanis, legalábbis a mi irodalmunkban, amelyben az idegen nyelvekből átültetett művek korpusza az eredeti magyar művekével vetekszik, csak ritkán szokás megjegyezni.

A műfordítás egyszerre volt a család megélhetésének forrása és az irásművészet iskolája, amely mintegy pótolta az ifjúkori irodalmi tanulóéveket. „Én tréfásan azt szoktam mondani – olvastam Göncz Árpád egy 1990-ben adott interjújában –, hogy nem a magyar olvasó költségén vagy kárára lettem író, hanem néhány általam ismert vagy nekem ismeretlen amerikai úriember és író rovására, akinek a bőrén, mond-

Fotó: Kovalovszky István

> *Egy kisebb könyvtárra való angol és amerikai regényt és elbeszélést ültetett át magyarra, közöttük Faulkner, Updike, Lowry és Styron műveit, továbbá Tolkien világhírű munkáját, A gyűrűk urát. Emlékezetem szerint ezzel a tolmácsolásával aratta*

IRODALOM

Albert, Michel (1993): Capitalism against Capitalism. Whurr Publishers, London.
Bairoch, Paul (1993): Economics and World History. Myths and Paradoxes. Harvester Wheatsheaf, New York–London–Toronto–Sydney–Tokyo–Singapore.
Bairoch, Paul and Richard Kozul-Wright (1996): Globalization Myths: Some Historical Reflections on Integration, Industrialization and Growth in the World Economy. UNCTAD Discussion Paper No. 113. March, Geneva.
Berger, Suzanne and Ronald Dore, eds. (1996): National Diversity and Global Capitalism. Cornell University Press. Ithaca – London.
Berle, Adolf and Gardiner Means (1932): The Modern Corporation and Private Property. Macmillan, New York.
Boeri, Tito, Axel Börsch-Supan and Guido Tabellini (2001): „Welfare state reform. A survey of what Europeans want". Economic Policy, April, 7–44.
Burnham, James (1942): The Managerial Revolution. What Is Happening In the World Today. London.
Chang, Ha-Joon (2000): Stock Market Capitalism, Welfare Capitalism. Japan and Germany versus the Anglo-Saxons. Oxford University Press, Oxford.
Dicken, Peter (2001): „Globalisation and its critics. Theories of globalisation." September
Galbraith, Kenneth (1970): Az új ipari állam.
Gerschenkron, Alexander (1984): A gazdasági fejlődés történelmi távlatból. Gondolat, Budapest.
Gray, John (1997): A globális konvergencia és a Maastricht I. és II. rész. Valóság, 12. szám.
Human Development Report (1995): Monitoring the Human Development Report 1992. Development Centre.
Hirst, Paul (1999): Globalization and Governance. Edward Elgar, Cheltenham.
Kornai János: A nagy átalakulás. Kapitalizmus gyökerei. Mészáros Nyomda.
Lowe, Adolph (1969): Modern Economics. Alliance of Public and Private Sector. University Press. London.
Lowry, Ed: Whither Reform? Presidential Address. World Bank Conference on Development Economics. April 28–30.
Magyar Nemzeti Fejlődő struktúra, Magvető Könyvkiadó Vállalat Rt. Bp.

SZAMUELY LÁSZLÓ

Göncz Árpád:
"Nem vagyok céhbeli"
Kérdező: Varga Lajos Márton
Kortárs, 1990. 5. sz.

Győri Kisfaludy Színház

A magunk igaza

Az aktualitás igénye szülte ezt a játékot, *Padisák Mihály* azzal a szándékkal írta meg szinmű vét, hogy a jelen problémáinak teremtsen szinpadi nyilvánosságot. Ahogy a műsorfüzetben megfogalmazta: A dráma főhőse Szikora József. „Munkásból lett gyárigazgató. Az egykori lakatosinas erejét megfeszítve igyekezett felnőni a követelményekhez. Vörös Akadémia, mérnöki diploma, szakadatlan lépéstartás az élettel, s az eredmény sem marad el. Az egykori elavult középüzem szocialista nagyüzemmé lett. Ám az állandó túlfeszített munkának ára is van. Szikora az

egyaránt kialakíthassuk a magunk igazát. Igazságunkat, amely talán nem is csak a magunké, hanem egy egész osztályé, amihez tartozunk, vagy amihez igazodunk."

A szándék tisztelatre méltó, s nagyigényű, a megvalósítás viszont meg sem közelíti a formálással szemben támasztott igényeinket. Sablon történet, sablon fordulatok bonyolódnak, kavarognak ebben a játékban sematikusan, minden pszichológiai hitel nélkül. A harmadik felvonásban az első két felvonás stiláris egysége is elvész, szinte vígjátéki technikával történik a mindent tisztázó nagy leleplezés.

Padisák Mihály pontosan tudja, miről ka

ziók szertefoszlásának rendszerét, rendkívül feszes, jó ritmust teremt, s egyre növekvő feszültséget, amely már az első képtől kezdve a maga áramkörébe kapcsolja a nézőt. *Pauer Gyula* megteremtette az elillanó illúziók színekben és formákban szerencsésen lemezteleneő díszletét.

A színészek közül a legnagyobb feladat *Rajhona Ádámra* hárult; rendkívül finom eszközökkel érzékeltette Tomás valóság elől menekülő, álmokba kapaszkodó illuzióit. Visszafogott játékával is szuggesztív figurát teremtett Tulio szerepében *Szabó Kálmán*; *Koltai Róbert*, Max megformálója ezernyi apró játékkal tette meggyőzővé, hitelessé, emlékezetessé a látszólag örökké vidám és nyugodt, ám magában szörnyű titkot hordozó férfit.

Asel a lelke, motorja a kényszerű közösségnek; akkor is jelen van, hangsúlyozottan van jelen, amikor hallgat, vagy nincs ás a szinen. Ezzel a nehéz feladattal *Vajda László* birkózott meg, sikerrel: egyénisége súlyt adott Asel egyénségének is. Egy-egy hiteles, markáns vonásokkal megrajzolt figura teljesitette ki még a rendezői szándékot: *Lukács Andoré*, aki Lino szerepében nagyszerű drámai erőről tett tanúságot, *Kun Vilmosé*, *Kiss Katalin*é, *Flórián Antalé* és *Hunyadkürti István*é.

Csík István

József Attila Színház

Magyar Médeia

nemcsak elfogadtatja a fi-
rát, de feledhetetlenné is
jövőbeli arán-
levelek közt
atja fel a rá-
gikai pózok
t: a nagy ko-
gy szerepját-
vőt, a csinyei-
lottat. Komo-
is hitelesek,
m egyszerűen
hanem éli azt.
llentmondásos,
raktert rajzol
biztonsággal,
és szeretettel.
a Jászónét.
tud telefonál-
va tereli figyel-
önmagára, hol
drót másik vé-
gyáz ránk, né-
értsük: mikor,
beszél.
János rendezé-
megítélni, mert
ari annyira jó,
fedi azt a folya-
elkészült ez a
szűkített téren
zemes Marit, s ez
k tűnik. Hangha-
yelmezettek, a
em növekszik a
levízióból már is-
talán egy valódi
al is megpróbál-
a kiváló kettős:
János akkor bi-
á igazán tehetsé-

ül hadd dicsérjük
iónak otthont adó
egy kitűnő szí-
adtak lehetősé-
hogy bizonyítsa: a
bbak közt van a

A. M.

MAGYAR MÉDEIA. Szemes Marí két arca a monodrámából (MTI fotó — Benkő felv.)

vagyok én? Milyen erős ő? Megutáltam, hogy sanda módon lesik ivás közben, mikor kezdek hülyeségeket beszélni, és vajon milyen hülyeségeket fogok mondani.

— *Végül is mit mondhat a pszichiáter, ha „sarokba szorítják" a kérdéssel: Hogyan jobb a szex — szesszel vagy szesz nélkül?*

— Jobb az józanul. Minden tapasztalat arra mutat, arról tanúskodik, hogy magát a szexet józanul lehet a legtökéletesebb mámorban „elhálni".

MEGKÉRDEZTÜK

GÖNCZ ÁRPÁDOT

MITŐL MAGYAR A MAGYAR MEDEIA?

— *A József Attila Színház már egy éve nagy sikerrel játssza* Magyar Medeia *című drámádat. Egyetlen szereplőjét, Szemes Marit, majdnem két óra hosszat fűti idegenségének gyilkos heve. De miért? A mondabeli Medeiát messziről vitte Jászón a tengeren át idegenbe, de Magyarországon nincsenek nagy távolságok. Nem túlzod el kissé Deák Mada drámáját? Az a konfliktus, amely közötte és Jászó András között tornyosul, felérhet-e az ókorival? Végül is, mitől magyar a* Magyar Medeia?

— Te a klasszikus dráma mitikusra növesztett démoni szenvedélyét kéred számon, de elfelejted, hogy annak, akit a szenvedély bűnbe, halálba taszít, édesmindegy, hogy az nem is olyan mitikus, és csak *egy-halálra* elegendő. És az is igaz, hogy Deák Mada csak Budapesten él ma-
de az ő idegensége is mitizált ide-
en, mert hiába kezdték életútju-
indketten kétkezi munkás-
ként, hiába, hogy együtt tanultak, tudo-
mányos kutatók lettek, Deák Mada apja
tábornok volt — osztályidegen.

— *De hol van már a tavalyi hó? Kinek okoz ez manapság problémát?*

Mezei András: Megkérdeztük...
Bp., Gondolat, 1982.
Megkérdeztük Göncz Árpádot, mitől magyar a Magyar Médeia?

Magyar Médeia: József Attila Színház
Film – Színház – Muzsika, 1976. 11. sz.
Képek a bemutatóról
A címszerepben: Szemes Mari

Színházi szórólap a Mérleg bécsi bemutatójáról 2000-ben

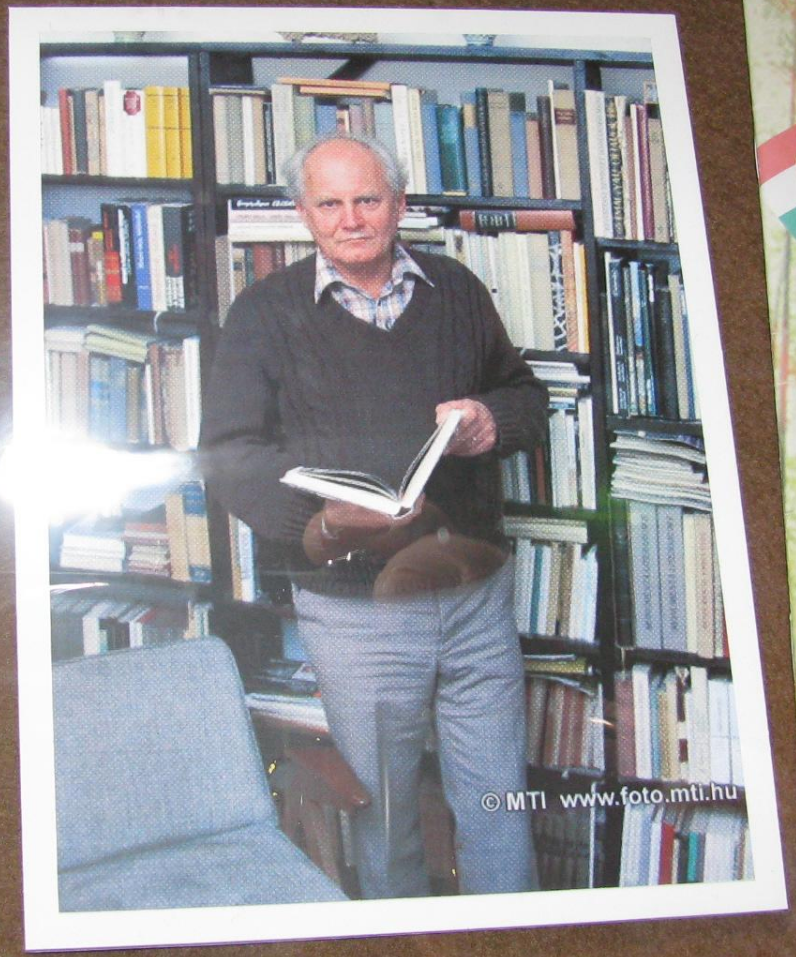

A Mérleg c. dráma 2005-ös bonni bemutatójának ismertetője

JOHN ARDEN AYI KWEI A ISAAC ASIMOV BAJCSY-ZSILINSZKY JAMES BALDWIN
JOHN BALL JAMES BLISH ALAN BLOCH RAY BRADBURY BILL BROWN GEORGE BUSH
CAPOTE WILLA CATHER JOHN CHEEVER AGATHA CHRISTIE JOHN CHRISTOPHER
A. C. CLARKE JOHN COHEN BERNADETTE DEVLIN G. R. DICKSON E. L. DOCTOROW WILLIAM
EASTLAKE T. S. ELIOT MARTIN ELLIOT RALPH ELLISON D. O. FAGUNWA J. T. FARRELL
FAULKNER FORSTER DON FREEMAN E. S. GARDNER GOLDING HERBERT GOLDSTONE
NEILSON GRAHAM HEMINGWAY HILTON-YOUNG WILLIAM HOFFMAN HUXLEY DAN JACOBSON
JASCHA KESSLER KAVABATA JASZUNARI ALEX LA GUMA ANDREW LANG D. H. LAWRENCE
MURRAY LEINSTER MALCOLM LOWRY MAUGHAM COLLEEN McCULLOUGH HERMANN MELVILLE
LEON MILLER MORI ÓGAI NGUGI WA THIONGO NOSZAKA AKIJUKI SEAN O'CASEY OKOT
P'BITEK VANCE PACKARD KATHERINE PATERSON LINDSAY PATTERSON POE PREMCSAND
J. B. PRIESTLEY V. S. PRITCHETT E. F. RUSSELL BERTRAND RUSSELL SALINGER WILLIAM
SANSOM PETER SHAFFER ROBERT SHECKLEY WALT SHELDON MARY SHELLEY SAM
SHEPARD ALAN SILLITOE BRUCE SIMMONDS SUSAN SONTAG WOLE SOYINKA MURIEL SPARK
GEORGE STEINER R. L. STEVENSON WILLIAM STYRON J. M. SYNGE TAKAMADO TANIDZAKI
DZSUNICSIRO THACKERAY M. W. THRING TOLKIEN J. K. TOOLE R. S. TOWNES E. C. TUBB
AMOS TUTUOLA UPDIKE A. E. VAN VOGT VONNEGUT ALICE WALKER ROBERT WALLACE
A. WANNENBURG H. G. WELLS THOMAS WOLFE

TÁJÉKOZÓDÁS

„ÉRZELMEK ISKOLÁJA”

[Sz]ergej Zaligin új regénye körül

[…] adja a *Lityeraturnaja Gazetá*-ban. Az ő gondolatmenetét idézem. Ma már a férfi-nő kapcsolatban a férfi szerepe gyökeresen megváltozott. Nem az már, aki volt például a polgárháborúk idején. Változott a férfi figurájának központi szerepe a paraszti létben is, hiszen ma már nem ő az egyedüli, a családfenntartó dolgozó. Ma már az asszony ugyanúgy dolgozik, mint a férfi: ugyanaz a társadalmi-tudományos karrierlehetőség áll előtte is. Tehát a férfi nem az „erősebb nemet” képviseli, nem azt, akire „felnézhet” a nő. „Különbözőképp ítélhetjük meg ezt a problémát — folytatja Bikov. — Magyarázhatjuk a jelenséget a nő szociális-társadalmi helyzetének emelkedésével, vagy a férfi szerepének csökkenésével, értelmezhetjük, mint hasznos dolgot, vagy ellenkezőleg — a probléma lényege ettől nem változik. A szerelem természetes emberi [...] és a szerelemnek méltó [...] találnia, másként vala- [...] torzul, [...]nalizmussá [...] szenvedély [...]

Az ő óvása tehát egészen más természetű.

Új regénye, a *Dél-amerikai változat* arra figyelmeztet, hogy a tudomány forradalma akkor igazán sikeres, abban az esetben szolgálja igazán az emberiség javát — ha szorosan összekötődik a személyiség harmonikus fejlődésével. A számítógépek korában sem lehet mellékes tényező az ember, az ember értelmi és érzelmi életének harmóniája. Ez egyébként az igazi értelmiségi magatartás feltétele is. Az adatok, tények elsajátítása mellett ismerjük meg és változtassuk meg önmagunkat is.

★

Még arról néhány szót, ami szokatlan és váratlan lehet a magyar olvasó számára: Szergej Zaligin, akit paraszti témák írójaként ismert meg, most ilyen „városi” — hogy ne mondjam, „polgári” — bajokkal, gondokkal foglalkozik. Valóban, *Az Irtis partján* a kollektivizálás súlyos válságával foglalkozott; a másik magyarra fordított Zaligin-regény, a *Sósvölgy* a forradalom harcaiba vezetett vissza egy szibériai parasztköztársaság [...] állását, belső konfliktu[...] [...] És most, hirtelen egy [...] színtere [...] hősei [...] változás [...]

Műfordítók műhelyében

Göncz Árpádnál

— Kezdjük minden fordító panaszával. Azzal, hogy a fordítás visszhangtalan műfaj. Miért nincs műfordítás-kritika Magyarországon?

— A válasz, sajnos, egyszerű: a kritikus vagy nem ismeri az idegen nyelvet vagy nem jut hozzá az eredeti műhöz. Ha hozzájut, nem olvassa el. Nem fizetik meg neki, s a fordítás méltatására másfél sort kap. Így íródnak a becsületsértés-számba menő dicséretek.

Nehezíti a kritikus dolgát, hogy a fordítás tulajdonképpen nem műfaj, hanem mesterség. Mesterség, méghozzá a szó középkori értelmében. *Minél jobb a fordító, annál inkább eltűnik a szöveg mögött.*

— Szerintem a versfordító egyénisége föltétlenül átüt a szövegen. Eltűnni csak a prózafordító képes. A markáns egyéniség és a mesterségbeli alázat helyes arányaival azonban éppoly kevéssé foglalkozik manapság a kritika, mint a műfordítás több kérdésével. Ön szerint — ha volna — milyen volna az igazi fordításkritika?

— Az eredeti művek főként tartalomelemzésre szorítkozó kritikájával szemben a fordításkritikának magasabb szintű stíluselemzésnek kellene lennie. Tudatosan mondtam magasabb szintűt. Magyarra a művek túlnyomó részét indogermán — szláv, germán, román — nyelvekből fordítjuk. Ezeknek a nyelveknek a szelleme, szerkezete gyökeresen eltér a magyarétól. A [...] tehát újrafogalmaz; az eredeti [...] értelmileg és formailag [...] magyar változatát ke[...]

[...] tehát — ha [...] visz[...]

pébe lihegett. Szereti-e vagy sem — kiismerte.

— És ha nem szereti? Ha hiányzik az a bizonyos [...] és fordító [...]

— A mesterség akkor is kötelez. Akkor is egyenértékű szövegváltozatra kell törekednem.

— Névsorában az előbb nem szerepelt Hemingway. Holott több Hemingway-művet fordított.

— Hemingway életművének javát már korábban „elfordították előlem”. Hemingway utánozhatatlan író. De ezt a követői sem vették észre, ő maga sem — gyöngébb műveiben. Az írók Hemingway-fertőzése világszerte múlóban van. A neoszürkével szemben megint polgárjogot nyer az árnyaltabb, összetettebb kifejezésmód, mint amilyen a Faulkneré. Ami Hemingwayből maradandó, például a kihagyásos ábrázolás, az végleg bekerült a világirodalom eszköztárába.

— Körülbelül látom az Ön fordítói ízlésvilágát, ízléshatárait. Van-e fordítói ars poeticája?

— A fordító mondatot fordít. Nem modern vagy régi irodalmat, nem angol, orosz, román irodalmat, nem írót és nem műveket. Ebből következik, hogy a fordító — fordítás közben — nem látja a művet. Nem látja az írót. És nem látja az irodalmat. Csak a mondatot. Tehát nemcsak az erdőt nem látja a fától, a fát sem a lombjától. De ha híven alkotja újra a mondatot, szövegkörnyezetet teremt. Lombot és fát. Erdőt. Sőt: talajt is, amelyben az újraültetett fa gyökeret ver.

— A képet folytatva: a fordító a fák között is megteremti [...]

[...] *Lefordítja azt is, ami leíratlan.*

— Igen. A fordító mondatot is fordít. Kimondatlan mondatokat, több [...] a mondatok felszíne alatt [...]

„*Mi a fordító?* Mesterember. Rendelésre dolgozik, nem maga választja sem az anyagát, sem a formát. Művének tartalma, funkciója meghatározott. Mesterember. De végül is, mesterember volt Magister Sebastianus, a mi M. S. mesterünk is."

Göncz Árpád: Gyaluforgács.
Bp., Pesti Szalon Könyvkiadó, 1991. 90. old.

Arcon csókolod őt,
mint a fehérek.
Nyílt-seb ajkán csókolod őt,
mint a fehérek.
Egymás ajkáról nyálat szívtok, síkosat,
mint a fehérek.

És véres lesz a férfiak szája
a vértől, ami a vörösen izzó ajkakról lecsöpög;
és foguk, mint azé,
kit ököllel vágtak szájon.

A nők a karjukat az emberük
nyaka köré fonják
és arcukat emberük
arcára fektetik.
A férfiak átölelik a nő derekát
szorosan, szorosan...
S miközben táncolnak
térd térdet ér;
s ha elhallgat a zene
a férfiak kezüket zsebre vágják.

Rokon rokont nem becsül
lányok az apjukat ölelik
fiúk a húgukat ölelik
anyjukkal is járják a táncot.
A modern lányok vadak,
akár Labeja, az *alerők Jokja*,*

* Főnök-isten. Más főnök-istenek csak főnökségük alá tartozó személyekre szállnak meg. Labeja kívülállókat is; például valaki anyjának bátyját.

Okot p'Bitek: Lawino éneke
Egy elhanyagolt asszony siráma
Bp., Európa, 1986.

William Faulkner: Sartoris
Pozsony, Kalligram, 2010.
(Első kiadás: Európa, 1974.)

William Faulkner: A hang és a téboly
Bp., Európa, 1970.

William Faulkner: Fiam, Absolon!
Bp., Palatinus, 2005.
(Első kiadás: Európa, 1979.)

William Faulkner: Példabeszéd
Bp., Európa, 1977.

ADT
Arcanum Digitális Tudománytár
Arcanum Digitális Tudománytár
Mi az ADT?
34 magyar nyelvű (főként történelmi, nyelv- és társadalomtudományi) folyóirat teljes szövege több évtizedre visszamenően egy adatbázisban, sokoldalú visszakeresési lehetőséggel
Hol érhető el?
A könyvtár bármelyik internetelérésel rendelkező gépén
http://adt.arcanum.hu
GÖNCZ MŰVEK
KIÁLLÍTÁS GÖNCZ ÁRPÁD MŰVEIBŐL
ÉS MŰFORDÍTÁSAIBÓL
A FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁRBAN
2012. FEBRUÁR 11 – MÁRCIUS 5.
Helyszín: Központi Könyvtár, Arany terem
KÖRVERS ÉS KÉZSZOBOR
Hegedűs Mária és Olivier Bonnin kiállítása
2012. február 15-március 14.
Helyszín:
Központi Könyvtár, Kisgaléria
Elektronikus folyóiratcikkek ezrei a könyvtárakban – országos szolgáltatás
Mindenkinek, aki tanul, dolgozik, kutat vagy tájékozódni szeretne
EBSCO
Elektronikus hozzáférés közel 8000 angol nyelvű szaklolyóirathoz a legelismertebb nemzetközi tudományos kiadóktól. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma jóváhagyásával most az ország minden felsőoktatási és nyilvános könyvtárában, valamint non-profit szakkönyvtárban elérhetők a következő EBSCO folyóiratok-adatbázsok:
Társadalom- és természettudományok, gazdaságtudomány
Academic Search Premier
Business Source Premier
Orvostudomány, egészségügy
Health Source: Nursing/Academic Edition
Health Source: Consumer Edition
MEDLINE
Pedagógia
ERIC
Általános témájú folyóiratok, napilapok
MasterFILE Premier
Newspaper Source
A szolgáltatásról és a használatról a könyvtárak munkatársai adnak bővebb tájékoztatást
http://search.epnet.com
ProQuest International Index to Performing Arts Full Text
International Index to Performing Arts Full Text
Ez az adatbázis több mint 260 nemzetközi (főként angol nyelvű) időszaki kiadványhoz tartalmaz indexet és absztraktokat, és közülük több mint 100 folyóiratnak a teljes szövege is elérhető. Az adatbázis jelenleg félmillió bejegyzést tartalmaz, amelyeknek a legnagyobb része a folyóiratok utóbbi 10 évben kiadott anyagából származik.
Az IIPA által lefedett művészeti területek a következők:
Tánc
Színház
Film
Pantomim
Opera
Bábszínház
Rádió
Televízió
Mesemondás
Videó
Performansz
Az adatbázis a könyvtár valamennyi internetkapcsolattal rendelkező gépén elérhető, és beiratkozott olvasóink már otthonról is használhatják
http://search
The leading reference ce on the visual arts worldwide...
Grove Art Online
Grove Art Online is the unsurpassed scholarly authority on ery aspect of the visual arts from prehistory to the present day
Over 45,000 signed articles
6,800 expert contributors
21,000 biographies
Berg Fashion Library
Elérhető: www.fszek.hu, Adatbázisok menüpont
How to use WIFI in the Metropolitan Ervin Szabó Library Central Library
ME
HOGYAN KEZDJÜNK HOZZÁ?